

Notat

MILJØMINISTERIET

By- og Landskabsstyrelsen

Natur
J.nr. BLS-465-00043
Ref.
Den 26. november 2007

Kortfattet sammendrag af HELCOMs Østersøaktionsplan (Baltic Sea Action Plan)

Indledning

Udarbejdelsen af HELCOMs¹ Østersøaktionsplan blev besluttet på et møde i november 2005 i Stockholm for Østersølandenes miljøministre som en reaktion på de store miljøproblemer med masseforekomster af planktonalger i sommeren 2005, hvor op imod en fjerdedel af Østersøen var dækket af alger.

Østersølandene på nær Danmark, der grundet valg til Folketinget har meddelt et venteforbehold, har på et møde i Krakow i Polen den 15. november 2007 vedtaget Østersøaktionsplanen. Planen omfatter en række tiltag med henblik på at tilgodese HELCOM's vision om et sundt havmiljø, hvor de biologiske komponenter er i balance med hinanden, så der bliver opnået en god økologisk status i 2021, der kan understøtte en bæredygtig udnyttelse af Østersøen.

Planen har som formål at bidrage til at genskabe god økologisk status i Østersøen. Den består af 4 segmenter: (1) Forurening med næringssalte - eutrofiering, (2) forurening med miljøfarlige stoffer, (3) biodiversitet og naturbeskyttelse, og (4) påvirkning af miljøet fra maritime aktiviteter. Hertil kommer 11 rekommandationer, der alle indgår i planen.

Aktionsplanen er en samlet plan, der omfatter nogle af de væsentligste aktiviteter på havet og i oplandet til Østersøen. Den skal dermed spille sammen med en række centrale EU-direktiver såsom vandramme-, nitrat-, byspildevands- og IPPC-direktiverne, forslag til havstrategidirektiv, samt Natura 2000 direktiverne.

Ambitionsniveauet for planen svarer generelt til fuld gennemførelse af den allerede eksisterende EU-regulering, herunder en del af de forpligtelser, der indgår i det kommende havstrategidirektiv. Aktionsplanens største effekt vil være, at den bringer Rusland op på niveau med den indsats, der i de kommende år gennemføres i de øvrige Østersølande, som alle er medlemmer af EU, via vandrammedirektivet, Natura 2000 direktiverne og en række andre tilknyttede direktiver.

Forurening med næringssalte - eutrofiering

I afsnittet om eutrofiering refereres til HELCOMs økologiske målsætninger, der karakteriserer Østersøen, når den er upåvirket af eutrofiering: koncentrationer af næringssalte tæt ved naturlige niveauer, klart vand, naturlige forekomster af algeopblomstringer, naturlig fordeling og forekomst af planter og dyr samt naturlige iltindhold. Dette svarer til ambitionsniveauet i vandrammedirektivet og det forventede niveau i havstrategidirektivet.

For at nå dette mål etableres lofter for den maksimalt tilladelige belastning med næringssalte til Østersøområdet 7 hoveddele samt for de enkelte lande. Lofferne er provisoriske, men er samtidig baseret på den bedste viden, der findes i dag.

¹ Helsingforskonventionen er en konvention indgået 22. marts 1974 om beskyttelse af havmiljøet i østersøområdet - i daglig tale HELCOM.

Hertil kommer 3 rekommandationer om hhv. vidtgående rensning for kvælstof og fosfor i byspildevand, krav vedr. spildevand fra spredt bebyggelse samt anvendelse af fosfatfrie vaskemidler.

På landbrugsområdet er der vedtaget en ajourføring af konventionens bilag III baseret på hvad der i dag anerkendes som den bedste miljøpraksis og bedst tilgængelige teknologi. Endvidere er de Østersølande, der samtidigt er medlemmer af den europæiske union enige om at udarbejde et fælles indspil til EU-kommissionen om behovet for at miljø bliver bedre integreret i EU's landbrugspolitik, når der i 2008 gennemføres en evaluering af denne.

Endvidere er landene enige om jf. nitratdirektivet at udpege de relevante dele af Østersøens opland som et nitratfølsomt område.

Til begrænsning af den luftbårne belastning blev det vedtaget at EU-landene i HELCOM vil søge at medtage målsætninger for kvælstof fra skibenes emissioner i NEC Direktivet om nationale emissionslofter.

Forurening med miljøfarlige stoffer

Målene for miljøfarlige stoffer er

1. Koncentrationerne af miljøfarlige stoffer tæt på de naturlige niveauer
2. Ingen sundhedsfare ved indtagelse af fisk
3. Sundt dyreliv
4. Radioaktiv stråling på før Tjernobyli-niveau

Der er vedtaget nogle rekommandationer, der på begrænsede ikke-EU regulerede områder skal formindske dioxinudslippet. Desuden skal der i 2008 foretages en "screening" og vurdering af udvalgte miljøfarlige stoffer og disses oprindelse. Dette foretages i samarbejde med Nordisk Ministerråd.

Desuden lægger planen blandt andet op til:

- Anbefaling om reduktion af udledning af dioxin og andre miljøfarlige stoffer igennem brug miljøvenlig praksis ved små forbrændingsanlæg
- Opdatering af 3 rekommandationer, herunder HELCOMs strategi for miljøfarlige stoffer
- HELCOM i 2010 skal vurdere effektiviteten af Østersølandenes nationale programmer for en samlet forvaltningspraksis af miljøfarlige stoffer, som omfatter identifikation af kilderne, restriktioner i brugen af miljøfarlige stoffer, udvikling af tekniske vejledninger, kompetenceudvikling af myndigheder og industri mhp anvendelse af den bedste miljøpraksis og bedst tilgængelige teknologi, samt miljøkampagner om bevidstgørelse af forbrugerne.
- Forbedring af kendskabet til sammensatte industriudledningers giftighed og udledningerne fra byernes rensningsanlæg samt etablere nationale produktregistre for kemikalier senest i 2010, og anvende informationen til at begrænse forureningen med miljøfarlige stoffer
- Vurdering af behovet for at indføre begrænsninger i anvendelsen og fremme substitueringen af kortkædede klorerede paraffiner, visse fenol forbindelser (OP/OPE), bromerede forbindelser (deca-BDE) og perfluorede forbindelser (PFOA).
- Indføre forbud senest i 2010 af anvendelse og fremstilling af endosulfan, og visse bromerede forbindelser (pentaBPDE og octaBPDE),
- Fra 2008 at arbejde for anvendelsesbegrænsning i brugen af perfluorsulfonat (PFOS), nonylphenoletoxylater og kortkædede klorerede paraffiner (SCCPs).
- I 2008 at vurdere behovet for indførelse af restriktioner for kadmium i gødningsstoffer, samt et forbud imod kviksølv i alle produkter i 2010.
- Ratifikation af Stockholm POP konventionen og UNECE POP protokollen senest i 2010

Biodiversitet og naturbeskyttelse

Afsnittet om biodiversitet og naturbeskyttelse udmønter især målsætninger og indsatser for tre økologiske områder: (1) Naturlige marine landskaber og kystlandskaber, (2) Levedygtige samfund af dyr og planter i økologisk balance, og (3) Langsigtet bæredygtige artsbestande. Der opstilles for hver økologisk målsætning en række handlinger, som skal gennemføres for at nå målene.

Til målsætning (1) om *naturlige marine landskaber og kystlandskaber* er der knyttet følgende handlinger:

- Udvikling (2010) samt test og evaluering (2012) af principper for overordnet, tværsektoriel arealplanlægning på havet, herunder opdeling af havet i zoner.
- Færdiggøre og gennemføre forvaltningsplaner for beskyttede områder (2011).
- Identifikation og kortlægning af kystlandskaber og marine landskaber samt vurdering af deres bevaringstilstand frem til 2012.
- Udpeging af eksisterende Natura 2000 områder til BSPA'er (Baltic Sea Protected Areas) (2009) samt i 2010 udpeging af nye områder offshore,
- Analyse af den økologiske sammenhæng i netværket af beskyttede områder (2010) og udfyldelse af de identificerede mangler (2015).
- Beskyttelse af naturlige eller tæt ved naturlige marine og kystlandskaber (2015) samt genopretningsprogrammer for stærkt forringede landskaber (2021).
- Adfærdskodeks til minimering af menneskelige påvirkninger på havbunden (2009).

Til målsætning (2) om *levedygtige samfund af dyr og planter* er knyttet følgende handlinger:

- Ajourføring af klassifikationssystemet for Østersøens marine habitater (2011).
- Opdatering af rødlisten over truede habitater i Østersøen (2013).
- Kortlægning af habitatdannende arter såsom ålegræs og blåmuslinger (2013).
- Reduktion af påvirkningerne fra fremmede arter, bl.a. gennem samarbejde i IMO og med andre regioner i verden.

Til målsætning (3) om *langsigtet levedygtige artsbestande* er der knyttet følgende handlinger:

- Udarbejdelse af en rødliste over truede arter i Østersøen (2013).
- Status for det ikke kommercielle fiskeri (2011).
- Overvågnings- og rapporteringssystem for dyr og fugle, som fanges eller drukner i fiskenet (2010).
- Foranstaltninger til begrænsning af bifangster af marsvin (2008) og samarbejde med ASCOBANS² om forvaltningen af marsvin (2010).
- Forvaltningsprincipper for sæler og nationale forvaltningsplaner (2012).
- Program for reintroduktion af den baltiske stør (2015).
- Øget samarbejde om forebyggelse og behandling af olieramte fugle og dyr.

På fiskeriområdet indeholder planen endvidere en række tiltag, som fiskerimyndighederne i samarbejde med RAC³ og HELCOM opfordres til at gennemføre snarest muligt. Formålet med dette er at sikre at alle bestande af kommercielle fiskearter i 2021 er inden for biologisk sikre grænser. Tiltagene omfatter bl.a. forvaltningsplaner, kontrolforanstaltninger, udsætninger, kortlægning af laksevandløb, udpeging af lukkede områder og dialog med de involverede parter.

Endvidere er EU-landene omkring Østersøen sammen med Rusland enige om at udarbejde et fælles indspil til EU's fælles fiskeripolitik ved næste revision i 2012.

² Aftale om beskyttelse af småhvaler i Nordsøen og i Østersøen udarbejdet i 1991.

³ Østersøens Regionale Rådgivende Råd (Baltic Regional Advisory Council, RAC)

Endelig indeholder tiltaget en erklæring om samarbejde om den videre udbygning af den løbende overvågning og evaluering af natur- og miljøforholdene i Østersøområdet inden for rammerne af HELCOM.

Påvirkning af miljøet fra maritime aktiviteter

Afsnittet om maritime aktiviteter omfatter en række hovedområder, hvortil HELCOM har opstillet følgende forvaltningsmål: (1) håndhævelse af internationale regler så der ikke optræder ulovlig forurening, (2) sikker skibsfart så uheld undgås, (3) effektivt beredskab, (4) minimering af forurening med spildevand fra skibe, (5) ingen indførsel af fremmede arter med skibsfarten, (6) minimering af luftforurening fra skibsfarten samt (7) ingen udledninger fra offshorevirksomhed og (8) minimums påvirkning fra andre aktiviteter på havet (f.eks. vindmøller).

For at nå disse mål indeholder aktionsplanen følgende tiltag på de syv hovedområder:

- (1) håndhævelse af internationale regler så der ikke optræder ulovlig forurening: ratifikation af antifouling konventionen; afvisning af havneanløb af skibe med organotin-holdig (TBT) bundmaling; fælles paradigme for påtale overfor reder hvis skib er uden gyldig dokumentation for organotinfri bundmaling; fremme af udvikling af TBT-frie bundmalinger til skibe; ratifikation af MARPOLs⁴ bilag VI (om luftforurening); etablering af satellitovervågning i Østersøen som led i forbedret opdagelse af ulovlige olieudslip; fjernelse af skrald fra strandene; øget udnyttelse af havnenes modtageordninger for affald igennem udvidelse af afgiftsfrie ordninger (no-special-fee systemet); samt forbedrede sensorer til hurtig og pålidelig identifikation af forurenende stoffer.
- (2) sikker skibsfart så uheld undgås: forbedret navigationsforhold om vinteren igennem forøget samarbejde med isbrydningstjenester; anvendelse af besætninger trænet i vintersejladssamt tilbud om lodstjeneste i den nordlige og østlige del af Østersøen.
- (3) effektivt beredskab: vedtagelse af anbefaling om styrket nød- og beredskabsmæssigt samarbejde; anvendelse af satellitter ved bekæmpelse af olieudslip; udvikling af vejledning for anvendelse af dispergeringsmidler; fremme af forbedrede beredskabsteknikker under vanskelige forhold; samt fremme af forbedrede strandrensningsteknikker.
- (4) minimering af forurening med spildevand fra skibe: fælles indsats inden for rammerne af IMO⁵ for at udpege Østersøen som særligt område for Annex IV (spildevand fra skibe), dette forudsætter dog en ændring af bilaget; samt fremme af tilgængelighed og anvendelse af modtageanlæg for spildevand i havne.
- (5) ingen indførsel af fremmede arter med skibsfarten: vedtagelse af køreplan mhp ratifikation af ballastvandskonventionen; der blev vedtaget af IMO i 2004; fastlæggelse af områder udenfor Østersøen for skiftning af ballastvand; samt krav om, at Østersølandene skal ratificere ballastvandskonventionen senest i 2013
- (6) minimering af luftforurening fra skibsfarten: fremme af rekommandation om økonomisk tilskyndelse for at begrænse skibsfartens emissioner; støtte til IMO-proces om skærpelse af kraven til brændselsoliernes indhold af svovl; samt bidrage til IMO proces om begrænsning af udledningen af nitrøse gasser fra skibsfarten
- (7) ingen udledninger fra offshorevirksomhed: ikrafttræden af offshore handlingsplan i 2009.
- (8) Minimums påvirkning fra andre aktiviteter på havet. Ingen konkrete handlinger.

⁴ Den internationale konvention (i FN-regi) for forebyggelse af forurening fra skibe

⁵ IMO, FN's Internationale Søfartsorganisation (International Maritime Organisation).